

The link between substance and meaning in the language and cultural system of the people of Vafs village

Fatemeh Moosavi Mirak*

GarnikAsatryan**

Abstract

This article examines signs, symbols and conventional meaning systems in the life and religious culture of the people of Vafs. With the migration of the rural population of Vafs to the cities, there is a risk of forgetting this local language, so this issue increases the importance of documenting, researching and writing down the declining language and culture such as the language and culture of Vafs. In order to study the semantic system of these people, it was necessary to conduct field research, interviews with elders and people knowledgeable about local culture, native speakers, and review historical documents. This process helped to gain a deeper understanding of how to communicate and produce meaning in this society. Vafsi language, as one of Tati dialects, contains linguistic signs that convey social, cultural, and historical meanings. These signs can be seen in the use of special words, the use of idioms, proverbs, or even the tone of voice in speech. Non-linguistic signs in Vafsi culture include religious ceremonies, rites of passage, ritual celebrations, traditional arts such as braids, music, dances, and traditional clothing. The use of public or private spaces, and the way of construction in Vafs also contain cultural signs. Each of these elements can convey signs of identity, social status, and cultural beliefs. The mission of researchers is to analyze and decipher the meaning of these symbols in order to familiarize future generations with the lived experiences

* Instructor, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Arak Branch, Arak, Iran (Corresponding Author), mirak100@iau.ac.ir, moosavimirak@gmail.com

** Professor, Department of Iranian Studies, Faculty of Oriental Studies, Yerevan State University, Armenia, garnikasatryan@gmail.com

Date received: 21/12/2024, Date of acceptance: 22/01/2025

of their ancestors and to develop human resources by enriching culture and history. By examining the culture of the Vafs people, we witnessed the intertwining and connection beyond matter and meaning in people's daily lives. Cultural symbols, such as religious ceremonies or celebrations, act as points of contact between individuals and strengthen the feeling of solidarity. These symbols not only shape individual identity, but also create a collective sense of belonging to a specific group, and such connections not only strengthen individual identity and, as a result, create a sense of belonging and social solidarity. Given the place they have in the cultural structure of the Vafs people, sacred texts and texts carry, in addition to the religious value that is expected from the functions of symbols of any sacred matter. They also carry psychological, medical, economic, social, managerial, political, regulatory, legal, and artistic meanings and interpretations. From this point of view, they acquire additional importance in the cultural structure of society, and in their reproduction for the new generation, they go beyond the initial sacred and supernatural concepts and are drawn into mythological interpretations, and are used to play numerous religious and non-religious roles. Religious symbols in the popular culture of the Vafs not only act as spiritual and religious tools, but also help to strengthen the cultural and social identity of the people. Texts that are engraved or written on clothing and ornaments, decorative stones, tombstones, gold and silver, using sacred Quranic themes, bring different results to people, based on the type of text and their application, such as: ensuring security and health, warding off evil and jinn, protecting property and life, blessing property and children, protecting property from theft by traitors and enemies, protecting the eye and view, winning in a fight, prospering in work, healing from illness, attracting love and affection, etc. Each of which has specific stages, conduct and customs, and if those customs are not observed, the desired result will not be achieved and in some cases will have the opposite results. In some cases, these wearables also play a role as a symbol for determining the social status and religious affiliation of an individual. These symbols and places are not only vehicles and places of worship, but also serve as centers for the convergence and unity of residents. Religious symbols in special ceremonies not only serve as aesthetic elements but also carry deep cultural and religious meanings. These symbols help people express their feelings about historical and religious events and establish a deeper connection with their history. Through religious symbols, people strengthen their collective identity.

Keywords: cultural system, connection of matter and meaning, linguistic and non-linguistic signs, Vafs village.

Introduction

The village of Vafas, located in Markazi Province, is a mountainous area located in the east of Hamedan and is connected to the Alvand mountain range of Hamedan in the northwest, KhodabandehLo of Sanandaj and the Chehel Cheshmeh mountain of Kurdistan, and to the east to the heights of Rasvand and Mount Vafas. "Vafas in the local dialect with a population of about 4214 people" has 396 households at 34 degrees and 51 minutes north and 49 degrees and 23 minutes east of the Greenwich meridian (Stilo, 2004: 2) and is adjacent to the villages of Chehreqan, Fark, Gurchan and Khenejin. In the Veafsi dialect, there are significant differences between grammaticalization and lexicalization, each of which affects linguistic evolution in some way. These two processes are, in fact, two different aspects of linguistic change that are related to the interaction and structure of the language. This article examines the signs, symbols, and semantic systems common to the religious life and culture of the speakers of this language. Language, symbols, and signs are vehicles for concepts and repositories for cultural ideas that are considered their meaning. The reproduction of cultural meanings in the material context of people's daily lives leads to the creation of numerous phenomena and concepts that facilitate the process of social cohesion and collective life. The objective manifestation of these meanings, consciously or unconsciously, gives meaning to the behavior and beliefs of the actors and affects their individual and social lives. The main purpose of this study is to identify the symbolic meanings of some matters and sacred texts among the Muslim people of the village of Vafs, a part of the Markazi province. With the migration of the rural population of Vafs to cities, there is a risk of forgetting this local language, so this issue increases the importance of documenting, researching, and writing down declining languages and cultures such as the language and culture of Vafs.

Materials & Methods

The main method of the study was interviewing native speakers, utilizing participant observation in people's daily lives, and field research into the rituals and customs of a group of people in the village of Vafs in Markazi Province. Library and documentary studies also supplemented the information in this area.

Discussion & Result

Religious symbols in the popular culture of the Vafs people not only act as spiritual and religious tools, but also help strengthen the cultural and social identity of the people. Texts that are engraved or written on clothes and ornaments, decorative stones, tombstones, gold and silver, using sacred Quranic themes, are considered by the people, based on the type of text and the application that they bring results. From the family: ensuring security and health, warding off evil and jinn, financial and life protection, blessing of property and children, protection from theft of property by traitors and enemies, eye and sight, victory in conflict, prosperity in work, healing from illness, attracting love and affection, etc., each of which has its own characteristics and behavior and manners, and if those manners are not observed, the result will not be achieved and in some cases it will bring the opposite of the results. In some cases, these wearables also serve as symbols to determine a person's social status and religious affiliation. These symbols and places are not only vehicles and places for worship, but also act as centers for the convergence and unity of residents. Religious symbols in special ceremonies not only act as aesthetic elements but also carry deep cultural and religious meanings. These symbols help people express their feelings about historical and religious events and establish a deeper connection with their history. Through religious symbols, the Vafs people strengthen their collective identity. The function of religious symbols in the Vafs culture goes beyond the purely religious aspects, playing a key role in strengthening the cultural, social and spiritual identity of the people and acting as a means of conveying deep human concepts.

Therefore, the mental interpretation of sacred symbols in social interactions by the Vafs people carries deep and multi-layered meanings that help to understand behaviors, interactions, and social control. According to the theory of symbolic interaction, these interpretations emphasize the importance of social meanings and symbols in communication processes. People use language and symbols to create meanings for the world around them, and these meanings influence their behaviors and act as tools for conveying deeper meanings. These mental interpretations reflect the complexity of human interactions that not only help to better understand individual behaviors but also lead to the creation of a stable social structure in which people shape and control their identities and relationships using shared symbols and meanings.

Conclusion

By examining the culture of the Vafs people, we witnessed the intertwining and connection beyond matter and meaning in the structure of people's daily lives. Cultural symbols, such as religious ceremonies or celebrations, act as points of connection between individuals and strengthen a sense of solidarity. These symbols not only shape individual identity but also create a collective sense of belonging to a particular group, and such connections not only strengthen individual identity but also create a sense of belonging and social solidarity. Given the place they occupy in the cultural structure of the people, symbols and sacred texts, in addition to the religious value that is expected from the obvious functions of any sacred thing, also carry psychological, medical, economic, social, managerial, political, regulatory, legal and artistic meanings and interpretations and functions. From this point of view, they have gained double importance in the cultural structure of society and in their reproduction for the new generation, they go beyond the initial sacred and supernatural concepts and are drawn into mythical interpretations and are used to play numerous religious and non-religious roles. So much so that reading the text no longer guides the audience to the original and real meaning, but rather takes it further away every moment. With this distancing from the text, perhaps the audience will become more familiar and closer to the semantic and present truth of life and religion, because the audience who preserves religion will instill its fruitful functions in the objectivity of life and then realize the same with the help of individual and social effort and effort.

Symbolic tools and visual signs are one of the best ways to convey concepts to the minds of audiences and cultural actors. Each of these symbols is part of the cultural and religious beliefs of people who, in the transition of life and the struggle against natural and human hardships and calamities, have striven to produce meaning to reduce suffering and increase security, and we now see part of their manifestation and manifestation in their cultural history. The mission of researchers is to explore the meaning and decipher these symbols in order to familiarize future generations with the lived experiences of their ancestors and to develop human achievements by enriching culture and history.

Bibliography

The Holy Quran. [in Persian]

Ahmadi, Babak (1995), Truth and Beauty; Tehran: Markaz Publishing. [in Persian]

- Bates, Daniel (1996), *Cultural Anthropology*; Translated by Mohsen Salasi, Tehran: Scientific Publishing.[in Persian]
- Duboucoeur, Monique (1994), *The Codes of the Living Soul*; Translated by Jalal Sattari, Tehran: Markaz.[in Persian]
- Eco ,Umberto (1979), *A Theory of Semiotics*. London: Macmillan,Bloomington, Indiana University Press.
- Esmaili, Mehdi (2009), *The Mechanism of Meaning Production from Sacred Texts*; Arak: Islamic Azad University. [in Persian]
- Eller, Jack David (2007), *Introducing Anthropology of Religion*, London: Routledge.
- Estilo, Donald L (2004), *vafsi folk tales* ,Germany: wisbaden.
- From, Eric (Undated), *The Forgotten Language*; Translated by Ebrahim Amanat, Tehran: Morvarid. [in Persian]
- Fokouhi, Nasser (2002), *History of Thought and Anthropological Theories*, Tehran: Ney. [in Persian]
- Holdcroft, David (2012), *Saussure: Signs, System and Voluntariness*, translated by Sepideh Abdolkarimi, Tehran: Elmi. [in Persian]
- Lecoc,Pierre (1989), *les dialects du center de l'Iran*”,wisbaden: Reichert.
- Norris, Christopher (2006), *Deconstruction*; translated by Payam Yazdanjoo, Tehran: Markaz. [in Persian]
- Tanahi, Hossein Abolhasan (2009), *An Introduction to Schools and Theories of Sociology*; 6th Edition, Mashad: Marandiz. [in Persian]
- Perouty, James (1999), *The Question of God in Heidegger's Thought*; Mohammad Reza Jozi, Tehran: Saqi. [in Persian]
- Ruholamini, Mahmoud (2008), *Around the City with a Light*; Tehran: Amir Kabir. [in Persian]
- Schmitt, Rudiger (1989), *compendium linguarum Iranicarum* Heraus gegeben.

پیوند ماده و معنا در زبان و نظام فرهنگی مردمان روستای وفس

فاطمه موسوی میرک*

گارنیک آساطریان**

چکیده

این مقاله به بررسی نشانه‌های زبانی، علائم و نظام‌های معنایی مرسوم در زندگی و فرهنگ دینی مردم وفس می‌پردازد. با مهاجرت جمعیت روستایی وفس به شهرها، خطر فراموشی این فرهنگ و زبان محلی وجود دارد، لذا این مساله، اهمیت مستندسازی و تحقیق و مکتوب کردن زبان و فرهنگ های رو به زوال را افزایش می‌دهد. برای مطالعه نظام معنایی این مردمان، نیاز به تحقیقات میدانی، مصاحبه با بزرگان و افراد آگاه به فرهنگ محلی، سخنوران بومی، و بررسی اسناد تاریخی بود که این فرایند به درک عمیق‌تر از نحوه ارتباط و تولید معنا در این جامعه کمک کرد. زبان وفسی به عنوان یکی از گویش‌های تاتی، شامل نشانه‌های زبانی است که معانی اجتماعی، فرهنگی، و تاریخی را منتقل می‌کند. این نشانه‌ها می‌توانند در کاربرد واژگان ویژه، استفاده از اصطلاحات، ضرب‌المثل‌ها یا حتی لحن و تن صدا در گفتار مشاهده شوند. نشانه‌های غیرزبانی در فرهنگ وفسی شامل مراسم دینی، مناسک مناسبتی، جشن‌های آئینی، هنرهای سنتی مانند بافته‌ها، موسیقی، رقص‌ها، و پوشاک سنتی است. استفاده از فضاهای عمومی یا خصوصی و نحوه ساخت و ساز در وفس نیز حاوی نشانه‌های فرهنگی است. هر یک از این عناصر می‌تواند محملی برای انتقال هویت، وضعیت اجتماعی، و باورهای فرهنگی باشد.

کلیدواژه‌ها: نظام فرهنگی، پیوند ماده و معنا، نشانه‌های زبانی و غیر زبانی، روستای وفس.

* مربی گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، اراک، ایران (نویسنده مسئول)،
moosavimirak@gmail.com

** استاد گروه ایران‌شناسی، دانشکده شرق‌شناسی، دانشگاه دولتی ایروان، ارمنستان،
gamikasatrian@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۰۱، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۰۳

۱. مقدمه

روستای وفس واقع در استان مرکزی، منطقه ای کوهستانی است که در شرق همدان واقع شده و متصل به رشته کوه الوند همدان در شمال غرب و کوه خدابنده لوی سنندج و کوه چهل چشمه کردستان است و از جنوب شرق نیز به بلندی های راسوند و کوه وفس می‌رسد. «وفس به گویش محلی weous با جمعیتی در حدود ۴۲۱۴ نفر» دارای ۳۹۶ خانوار در مدار ۳۴ درجه و ۵۱ دقیقه شمالی و ۴۹ درجه و ۲۳ دقیقه شرقی از نصف النهار گرینویچ (2: Stilo, 2004) و همجوار با روستاهای: چهرقان، فرک، گورچان و خنجین می‌باشد.

از نظر دیرینه شناسی زبانی، نسب گویش وفس «از شاخه کلی هند و اروپایی؛ هند و ایرانی؛ ایرانی شمال غربی، ایرانی مرکز؛ نیمه گویش های منطقه تفرش» (Schmitt, 1989: 313) محسوب می‌شود. پیر لکوک، وفسی و دیگر گویش های منطقه تفرش را «دارای خواص گرامری مشترک با لهجه فلات مرکزی می‌داند او همچنین فرهنگ واژگان این گروه را بیشتر شبیه لهجه های آذری در نظر می‌گیرد» (Lecoc, 1989: 172). به نظر الول ساتن و مورگن استیرنه، گویش وفسی همچنین «خصوصیاتی دارد که مخصوص به زبان کردی است» (Stilo, 2004: 12).

در گویش وفس، تفاوت‌های قابل توجهی بین دستوری شدگی و واژگانی شدگی^۱ وجود دارد که هر یک به نوعی بر تحول زبانی تأثیر می‌گذارند. این دو فرایند، در واقع دو جنبه متفاوت از تغییرات زبانی هستند که به تعامل و ساختار زبان مربوط می‌شوند. این مقاله به بررسی نشانه‌ها، علائم و نظام‌های معنایی مرسوم در زندگی و فرهنگ دینی گویشوران این زبان می‌پردازد. زبان، نمادها و نشانه‌ها، محمل‌هایی برای مفاهیم و گنجینه‌هایی برای ایده‌های فرهنگی هستند که معنای آنها محسوب می‌شوند. بازتولید معانی فرهنگی در بستر مادی زندگی روزمره مردمان به خلق پدیدارها و مفاهیم متعددی می‌انجامد که با تکیه بر آنها فرایند انسجام اجتماعی و زندگی جمعی تسهیل می‌شود. تجلی عینی این معانی، آگاهانه یا ناآگاهانه به رفتار و باور کنشگران معنا می‌بخشد و زندگی فردی و اجتماعی آنها را متأثر می‌سازد. هدف اصلی این بررسی، شناخت مفاهیم نمادین برخی امور و متون مقدس در بین مردم مسلمان روستای وفس از توابع استان مرکزی است. با مهاجرت جمعیت روستایی وفس به شهرها، خطر فراموشی این زبان محلی وجود دارد، لذا این

پیوند ماده و معنا در زبان و ... (فاطمه موسوی میرک و گارنیک آساطریان) ۲۷۵

مساله، اهمیت مستندسازی و تحقیق و مکتوب کردن زبان و فرهنگ های رو به زوال همچون زبان و فرهنگ و فس را افزایش می دهد.

۲. بیان مساله

مردم ملل و فرهنگ های مختلف دنیا، در فرایند زندگی روزمره و نیز در پاس داشت های آئینی خود، بسیاری از نمادهای مذهبی و دینی را به سبب کارکردهای مثبت و نتایج ثمر بخشی که طی سالیان، از التجاء به آنها کسب کرده اند باز تولید و از نو خلق و تفسیر می کنند. از این روست که گاستون باشلار (Gaston Bachelard) می گوید:

آدمی صحنه بازی رمزهاست. خطر کردن در وادی رمز و نماد، به کشف حضور انبوه و پویایی پایدار آنها می انجامد و در زبان و حرکات آدمیان، روح و جان دمیده، در رویاها و جشن هایشان پدیدار گشته، به معتقداتشان جان می بخشد، اینان آرزوهایشان را به مدد آن بیان کرده و انگیزه کار و تلاششان می شود (دوبوکور، ۱۳۷۳؛ ۳۴).

از آنجا که نمادهای مقدس در نزد مردم، منشاء الهی و آسمانی دارند، رمزگونگی مضاعفی پیدا کرده و حامل کارکردهای مثبت: دفع بلا یا و شر برای مومنینش و کارکرد منفی: گرفتاری در بند اشباح و اجنه برای کافران می شود.

به زعم هایدگر «پرسش از خدا و ذات انسان، چه در تاریخ تفکر دینی و چه در تفکر غیر دینی، از پرسش های اساسی بوده است» (پروتی ۱۳۷۹: ۴۳). انسانی که در ذات خویش متفکر است همواره از حقیقت عالم و آدم و مبدا عالم و آدم که سه ابهام تاریخی اوست، پرسش کرده است. او همواره طالب این بوده که بداند عالم چیست، آدم کیست، و مبدا عالم و آدم چیست و چگونه می تواند طبیعت و هستی را وفق مراد خود رام گرداند. برای پاسخ به همین کنجکاوای های ذهنی، دست به ابداعات گوناگونی از هنر و فلسفه و الهه گان و آئین هایی زده که تاریخ گواه آن است.

بیتس (Daniel G. Bates) معتقد است:

انسانها تار و پودهای فکری ظریفی از ایمان و تخیل را می بافند که آنها را به جهان و یکدیگر متصل می سازد و از این طریق قضایایی را بیان می دارند که رویدادی را به رویداد دیگر و گذشته را به حال مرتبط می سازد. باور داشتهای مذهبی، کیهان شناسی ها و مناسک در ادراک ما از زمان و مکان، نظر ما درباره رفتار خودمان و دیگران و شایست ها و نشایست های ما، نقش اساسی دارند، برای همین است که مذهب

می‌تواند راهنمایی برای رفتار بشر، از روابط خانوادگی گرفته تا ایدئولوژی گروه‌های حاکم، فراهم سازد (بیٲس ۱۳۷۵:۶۶۹).

هر جامعه‌ای میان امور مقدس و نامقدس تمایز قائل می‌شود؛ مقدس به پهنه‌ای از پدیده‌های خارق‌العاده و برخوردار از نیروهای حیرت‌انگیز اطلاق می‌شود و نامقدس، عرصه جهان‌عادی، طبیعی و روزانه است. باور داشت‌های مذهبی بیانگر آن چیزی‌اند که جامعه مقدس می‌انگارد (همان: ۶۷۱). ال‌ر به نقل از ترنر (Bryan Stanley Turner) می‌نویسد: «نمادها می‌توانند معنادار باشند، و بنابراین می‌توانند به سه شیوه متفاوت تفسیر شوند: تبیین اعضای جامعه، خصوصیات آشکار خود نمادها، و زمینه‌ها و شیوه‌هایی که در نمادها به کار گرفته می‌شوند» (Eller13:2007). ارزش‌های دینی ممکن است به صورت یک متن نوشتاری، خاک، درخت، تصویر، شاخ یا استخوان حیوان، ظروف یا هر چیزی که در نظام فرهنگی جامعه به عنوان شیء مقدس، معنا می‌یابند به گونه‌ای نمادین، پدیدار گردند که این نمادهای تقدس یافته به صورت مدار مرکزی برای انجام مراسم و مناسک دسته‌جمعی از دعا گرفته تا زیارت و رقص و جشن‌ها در می‌آیند و در راستای اتحاد و انسجام مومنان، تحت پوشش یک جماعت واحد اخلاقی عمل می‌کنند. این نشانگان مذهبی علاوه بر مدیریت معنایی، جهت‌فهم جهان و جایگاه انسان‌ها در آن، در سپهر دیگری نیز قابل شناسایی‌اند و از این روی است که فی‌نفسه اهمیت می‌یابند و در قالب مکانها، ساختمان‌ها، قبور و بناهای یادبود، مصحف و نوشته‌ها، اسامی و واژگان و باز نموده‌های انتزاعی چون شمایل، صلیب و ستاره و هلال حامل مفاهیم مقدس می‌شوند. چنین نمادهای مذهبی، چه مکان باشند از قبیل بیت‌الحرم و چه نوشته‌های مقدس همچون متون قرآن و ادعیه و اذکار، غالباً برانگیزاننده فعالیت‌های مهم اجتماعی، سیاسی و فرهنگی‌اند. اینگونه است که یک فرآیند دیالکتیکی بین فرد و نماد وجود دارد: نمادهای فرهنگی، تجارب افراد را شکل می‌دهند و کنش‌های افراد، نمادها را باز تولید می‌کنند.

گوش و فسی به عنوان یکی از گوش‌های تاتی، شامل نشانه‌های زبانی است که معانی اجتماعی، فرهنگی، و تاریخی را منتقل می‌کند. این نشانه‌ها می‌توانند در کاربرد واژگان ویژه، استفاده از اصطلاحات، ضرب‌المثل‌ها یا حتی لحن و تن صدا در گفتار نیز مشاهده شوند. استفاده از لغات خاص برای توصیف شخصیت‌ها، روابط اجتماعی یا پدیده‌های طبیعی از این گونه‌اند که حامل نشانه‌های عمیق فرهنگی هستند. نشانه‌های غیرزبانی در فرهنگ و فسی شامل مراسم دینی، مناسک مناسبتی، هنرهای سنتی مانند بافته‌ها، موسیقی،

رقص‌ها، و پوشاک سنتی است که هر یک از این عناصر می‌توانند نشانه‌هایی از هویت، وضعیت اجتماعی، و باورهای فرهنگی را منتقل کند از جمله طرح‌ها و نقش‌های به کار رفته در بافته‌ها؛ نمادهایی از تعلق مذهبی، باورهای آئینی، پاسداشت زندگی جمعی، طبیعت دوستی و تاریخچه خانوادگی هستند. در این مجال با نگاه به مناسک و آئین‌های مذهبی رایج در فرهنگ دینی مردم مسلمان منطقه " وفس " از توابع استان مرکزی، سعی خواهد شد برخی از نمادها و رمزگان مقدس موجود در اعتقادات مردم، شناسایی شده و تفسیر ذهنی مردم در کنش با این رمزگان که بر مبنای نتایج و کارکردهای آن به تکرار در رفتار و اعمال می‌رسند را تبیین نماید. تحقق این فرایند با مطالعه زندگی روزمره و متون مقدسی که در دستگاه زبانی و نشانه‌ای این مردم، تولید کننده معنای قدسی هستند و کاربرد آنها در اجرای مناسک فرهنگی نمود می‌یابد بر مبنای نظریه‌های بلومر در مکتب کنش متقابل‌گرای نمادی با تلفیقی از نظریه ترنر در مکتب انسان‌شناسی تفسیری و نمادین، صورت خواهد گرفت.

۳. چارچوب نظری

اغلب انسان‌شناسان به عملکرد دین بیشتر از ماهیت آن توجه داشته‌اند. دین از طریق اعتبار بخشیدن به مسیر تجویز شده‌ی کنش، بر رابطه میان انسانها و محیط‌شان تاثیر می‌گذارد، لذا به عنوان بخشی از یک فراگرد گسترده‌تر هم در سطح فردی و هم در سطح اجتماعی عملکردهایی را بر عهده دارد که بسیاری از این عملکردها با بهره‌گیری از نمادهای مختلف، به عنوان اصلی‌ترین ابزار، محقق می‌شوند.

در تحلیل مطالب مرتبط با مقاله، اصلی‌ترین موضع تحلیل، قضایای بنیادین بلومر، اتخاذ شده که معتقد است:

الف) دنیایی که انسان در رابطه متقابل با آن است اعم از درونی یا بیرونی دنیای "اعیان" است. یک "عین" به معنی هر چیزی است که معنای مشترک برای گروهی از مردم داشته باشد.

ب) میدان و عرصه تحقق معانی در فرایند عمل و کنش اجتماعی انسان است نه در ذات اشیا یا ذهن پژوهشگر.

ج) وجه تفسیرگری انسان سبب شده به مدد چیزی که در درونش به ودیعه نهاده شده؛ وقایع و پدیده‌ها را تفسیر کند. او موجودی است که با قرار گرفتن در برابر موقعیت‌ها، دست به تفسیر می‌زند و با عطف به تحلیل آن موقعیت، دست به کنش‌سازی می‌زند (برداشت از: تنهایی: ۱۳۸۹: ۲۸۳).

چارچوب نظری دیگر، بهره‌گیری از رویکرد انسان‌شناسی نمادین و تفسیری ویکتور ترنر (Victor Turner) است. وی برای این کار رویکردی سه‌گانه پیشنهاد می‌کند:

الف) رویکرد تفسیری: که در آن درک بومی و امیک از نمادها مطرح است.

ب) رویکرد عملیاتی: که منظور رویکرد اتیک و درک مشاهده‌گر از مناسک و نمادها و برداشت جهان شمول از آنهاست و اینکه باید مسائل و داده‌های خارج از مناسک و نمادها را نیز در تحلیل آنها دخالت داد.

ج) رویکرد موقعیتی: که به تحلیل ساختاری نزدیک است. یعنی درک مناسک و نمادها را بر پایه روابط میان نماد یا گروهی از نمادها با نماد یا گروهی دیگر که با آن یک کل ساختاری را تشکیل می‌دهند، قرار می‌دهد (فکوهی: ۱۳۸۱: ۲۶۲).

او معتقد به «چند صدایی بودن نمادها» است. یعنی نمادها می‌توانند دارای معانی متفاوت و متغیر باشند و در تعبیر آنها باید از روشی پویا و قابل انعطاف و چندگانه استفاده کرد.

۴. پرسش‌های مطالعاتی

باور داشت‌ها و نمادهای مذهبی را به سختی می‌توان از هم جدا کرد، در هر جامعه‌ای باور داشت‌های بنیادی، در رفتار تبلور می‌یابد؛ با توجه به این خصیصه، پرسش‌های زیر واکاوی خواهند شد:

- کارکرد متون و نمادهای دینی در فرهنگ عامه مردم و فس چیست؟
- تفسیر ذهنی مردم در کنش‌های متقابل اجتماعی از نمادها و متون مقدس حامل چه معانی است؟

۵. اهداف مطالعاتی

از جمله اهداف مقاله حاضر: شناخت کارکردهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی نمادهای مورد استفاده در مناسک گروه‌های اجتماعی مورد نظر تحقیق است. از سوی دیگر پی بردن به نحوه تفسیر ذهنی مردم در تبیین امور طبیعی و فراطبیعی و بکارگیری آن در امور روزمره‌شان است و نیز بر آن سر است که بداند: آیا نمادهای گروه اجتماعی مورد نظر را باید بر اساس نظام معنایی و تفسیر ذهنی که از این معانی در نزد فرد یا گروه انجام می‌شود پیگیری نمود یا بر اساس موقعیت آن نماد در مجموعه بزرگتری از نمادها و آموخته‌های دینی؟ اساساً منشا نمادها را باید در خود دین جستجو کرد یا در بین مردم و از خلال فرهنگشان؟

۶. اهمیت و ضرورت موضوع

بررسی حاضر با امعان نظر بر واکاوی "نمادهای دینی در متون مقدس اسلام" و شناخت و شناساندن آن به جامعه مورد مطالعه به این افق‌ها نظر دارد:

مطالعه زبان و نمادهای دینی نه تنها به فهم عمیق‌تر مفاهیم مذهبی کمک می‌کند بلکه زمینه‌ساز تبادل فرهنگی و اجتماعی نیز می‌شود. ارتباط با مفاهیم دینی از طریق نمادها به فهم عمیق معانی گزاره‌های دینی کمک می‌کند. زبان نمادین نه تنها وسیله‌ای برای بیان افکار است بلکه به انتقال آداب، رسوم و فرهنگ‌های مختلف نیز کمک می‌کند. این خصیصه به ویژه در متون دینی مشهود است. آنها به عنوان مهم‌ترین ابزار ارتباطی، در تربیت دینی و اخلاقی انسان‌ها نقش کلیدی دارند. نمادین بودن زبان دین به خوانندگان و کنشگران اجازه می‌دهد تا هر کلمه یا عبارت را به عنوان نمادی از یک حقیقت خاص در نظر بگیرند. این امر می‌تواند منجر به تفسیرهای مختلف از متون دینی شود، که همگی ارزشمند هستند و هیچ یک بر دیگری ترجیح ندارد، این تنوع در تفسیر می‌تواند به غنای فرهنگی و فکری جامعه بیفزاید. زبان و نمادهای دینی، امکان تعامل بین فرهنگ‌ها را فراهم می‌کنند و باعث گسترش درک متقابل میان پیروان ادیان مختلف می‌شوند. این تعامل می‌تواند به تقویت صلح و همزیستی مسالمت‌آمیز کمک کند.

۷. روش‌شناسی

روش اصلی مطالعه، مصاحبه با گویشوران بومی، بهره‌گیری از مشاهده مشارکتی در زندگی روزانه مردم و بررسی میدانی آئین‌ها و مناسک گروهی از مردم روستای وفس در استان مرکزی بود. مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی نیز تکمیل‌کننده اطلاعات در این حوزه بودند.

۸. نمادهای رایج در مناسک مذهبی و باورهای مردم

تفکر دینی، اغلب مستلزم باور به موجودات ماورایی است که در فرایند تطور و تکامل تاریخی، کارکردهای متفاوتی در ایجاد، راهنمایی، یاری و مدیریت جهان هستی برعهده داشتند. انسان دیندار با اعتقاد به این باورها، شیوه‌های گوناگونی برای ارتباط با موجودات ماورایی و جلب کمک و رضایت و راهنمایی، به عنوان یک کل قدرتمند و خالق، دنبال می‌کند. در این فرایند، ابزار و نمادهای ایجاد ارتباط با پدیده‌های فراطبیعی (خدا) شکل می‌گیرد. توت‌ها، نقش‌ها و اشیاء مقدس، تمثال‌ها، اساطیر و امانی، از این جمله‌اند. در این مقاله، بررسی نمادها و متون مقدس و کارکردهای فرهنگی - اجتماعی آنها در ایفای نقش‌های قدسی و مذهبی، مد نظر خواهد بود.

متون مقدس علاوه بر اینکه همانند هر متن دیگر، به عنوان نشانه‌های قرار دادی و نمادین و معنایی برای انسان، ایفای نقش می‌کنند به عنوان اشیایی که به دلیل ارتباطشان با دین و بزرگان دینی یا انسان‌های مقدس؛ در جوهر و ذات خود، موجوداتی مقدس می‌باشند، دارای کارکردهای ویژه فراطبیعی و قدسی نیز گشته‌اند (اسماعیلی ۱۳۸۸: ۵).

از آنجا که این متون نه به عنوان نوشته‌هایی با کارکردهای خواندنی و آموزه‌ای بلکه به عنوان اشیای فرهنگی از کارکردهای اولیه خود فراتر رفته و در نظام معرفتی - دینی، معنایی بیش از یک متن را خلق کرده و به عنوان نشانه‌های (دال‌ها) معنایی قابل درک و تعریف درآمده‌اند، می‌توان با مطالعه در فرهنگ مردم به جنبه‌هایی از کارکردهای غیرمتعارف آنها در نظم بخشی و مدیریت انسجام، پی برد.

این مسأله که نمادها چه معنایی دارند یا چگونه معنا می‌دهند تا حدودی بر این واقعیت مبتنی است که نماد می‌تواند معانی متفاوتی برای افراد متعدد داشته باشد. واضح است که یک فرد عادی و یک متخصص می‌توانند درک متفاوت و ناسازگاری از نمادها داشته باشند، حتی در مردم عادی نیز معناها می‌توانند تفاوت داشته باشند. به عبارت دیگر معنا «درون»

نماد نیست. در این زمینه سوسور (Ferdinand de Saussure) معتقد بود نشانه شناسی بخشی از ساختار روان شناسی اجتماعی است:

نمادها محمل های بالقوه ای برای معنا و شاید هم محمل هایی برای معانی «رایج» یا «رسمی» هستند، اما آنها به تنهایی برای افراد معنادار نیستند، مگر اینکه که توسط افراد به کار برده شده و به تجربه دوران زندگی و تجربه های شخصی آن فرد، ارجاع داده شوند (هلدکرافت ۱۳۹۱: ۵۶).

او از خلال زندگی افراد خاصی نشان می دهد که چگونه این فرآیند، دیالکتیکی عمل می کند؛ نمادهای فرهنگی تجارب افراد را شکل می دهند و کنش های افراد نمادها را باز تولید می کنند یعنی یک فرآیند دیالکتیکی بین فرد و نماد جاریست. نماد شخصی، یکی از نمادهای عمومی است که معنا و دلالت اولیه آن به زندگی و تجارب شخصی افراد پیوند خورده است و افراد نیز موجوداتی فرهنگی هستند. بنابر این نمادها، محرک کنش اجتماعی هستند، آنها همچنین اجزای تشکیل دهنده مذهب و فرهنگ، و برنامه کار یا الگویی برای سازماندهی فرآیندهای اجتماعی و روانشناختی هستند. امبرتو اکو (Umberto Eco) نیز دو مولفه اصلی نشانه را: نشانه گر یا دال (signifier) و نشانه داده یا مدلول (signified) معرفی می کند و ارتباط بین آنها را دلخواه می داند. اکو همچنین بر نقش رمزاها در تفسیر نشانه ها تأکید می کند و بیان می کند که تفسیر، یک فرآیند پویا و مستمر است که تحت تأثیر عوامل فرهنگی و زمینه ای قرار می گیرد (Eco 1979:43).

نمادها و متون و نوشته های مقدس که شامل کلام قرآن، اسماء متبرکه، ادعیه و غیره می شوند در مظاهری مانند نوشته های به کار رفته در معماری؛ گنبد نوشته های سر در منازل (همچون وان یکاد)، نوشته های روی زیور آلات زنانه و مردانه: انگشترها، گردن بندها، دستبند ها، کفن و ... به عنوان نوشته های پوشیدنی؛ و نوشته های خوردنی که امثال آن حک کردن سوره "یس" در کاسه های مخصوص نوشیدن آب و نوشتن اسماء متبرک بر روی غذاهای نذری مانند حلواها و آش ها، می باشد در فرهنگ ایرانی بسیار دیده می شود که این نمادها در مراسم و مناسک منطقه وفس نیز رایج است. در ادامه به برخی از مکانها و مراسم نمادین دینی مردم اشاره می شود:

۸-۱. این روستا دارای ۱۶ مسجد است که مسجد جامع آن با قدمتی هفتصد ساله مرکز فعالیت های مذهبی و اجتماعی مومنین می باشد.

۸-۲. امامزاده‌ها: بارگاه امام زاده حسین (حاج رضوان)، امامزاده اسماعیل و امامزاده یحیی از مراکز معنوی و محمل همگرایی نمادهای دینی شناخته می‌شوند.

۸-۳. تعزیه‌خوانی: مناسک تعزیه خوانی غالباً در روزهای عاشورایی محرم و صفر برگزار می‌شود که نماد بارز فرهنگ دینی مردم وفس است. تاکید بر حفظ نمادها و علائم و رنگ‌ها به عنوان فرهنگ عاشورایی و استفاده از اشعار محلی نغز به زبان تاتی برای کنشگران دینی بسیار اهمیت دارد.

عناصر معماری برخی از این مساجد شامل: شبستان به عنوان محل اجماع، منبر به عنوان نماد تعلیم و تربیت اخلاقی و معنوی و نیز نماد قدرت و احترام و انتقال پیام خدا و پیامبر، گنبد به عنوان نماد خداوند و نمایانگر آسمان و اتصال به عالم الهی، گلدسته به عنوان نماد پیامبر اسلام و امام علی همچنین به عنوان راهنما برای قبله‌یابی و ایجاد شکوه بصری صحن و محراب، نقش دعوت به نماز و نیایش را ایفا می‌کنند. نورپردازی و استفاده از نور طبیعی با کاشی‌های براق و آینه‌کاری برای ایجاد فضای معنوی، طراحی حوض در صحن به عنوان نماد پاکی و روشنی، استفاده از رنگ‌ها و فرم‌های مختلف، مانند رنگ لاجوردی و فیروزه‌ای به عنوان نماد آرامش و تقدس از پدیدارهای عمیق معنوی و فرهنگی محسوب می‌شوند. این عناصر بکار رفته نه تنها از لحاظ ساختاری بلکه از نظر محتوای معنوی نیز قابل توجه هستند و نشان‌دهنده ارتباط انسان با خداوند، طبیعت و کیهان هستند.

۹. نظام‌های معنایی در نوشتارهای دینی مردم وفس

بنیادی‌ترین هدف یک نوشته، خوانده شدن آن و انتقال معنای قراردادی اش، از طریق زبان و به وسیله کلمات می‌باشد. این متون در فرهنگ ایرانی و در تداخل با مظاهر زیبایی‌شناسی و هنری مانند خط و معماری، کاربرد اصلی خود، یعنی خوانده شدن و انتقال معنا از طریق کلمات و ساختار دستور زبانی را از دست داده و تبدیل به اشکال مقدس و هنری می‌شوند. همچنان که نوشته‌های به کار رفته در گنبدها و محراب‌ها به دلیل فرم ساخت این بناها و همچنین نوع خط به کار رفته برای نوشتن آنها، از کاربرد خوانده شدن، کاملاً تهی گشته و تبدیل به نشانه‌های مقدس و هنری می‌شوند.

از منظر نشانه‌شناسی، فرآیند تولید معنا در یک متن بدین صورت است که "دال" که همان کلمه یا متن نوشته شده می‌باشد در پس خود "مدلول" را به همراه دارد که از طریق خواندن متن و ترجمه یا فهم آن می‌توان بدان آگاهی یافت. اما در متون مقدسی که در

پیوند ماده و معنا در زبان و ... (فاطمه موسوی میرک و گارنیک آساطریان) ۲۸۳

فرهنگ ایرانی وجود دارد، "دال" در روندی ناخودآگاه تبدیل به "مدلول" می شود، بدین صورت که فرآیند تولید معنا از یک متن یا همان "دال"، نیازی به آگاهی از دستگاه زبانی و فهم لغت به لغت متن ندارد بلکه کلام مقدس وارد دستگاه فرهنگی می شود و به طریق دیگری معنا حاصل می گردد.

تابوی اسماء متبرک مانند: کلمه "الله" که شامل مواردی از قبیل دست ناپاک نزدن، نشانگر این است که مدلول یا معنای این کلمه مقدس به همراه کلمه یا همان "دال" می آید. از همین روست که این کلمه ی مقدس را به عنوان گردنبند به گردن می آویزند تا سلامت آنها را تضمین کند و از بلایا دور گرداند، یا بر سر در منازل برای حفظ امنیت خانه نصب می کنند. این گونه است که معنا در فرهنگ ایرانی از متون مقدس حاصل می شود و کاربردهای شفابخشی، امنیت، دوری از چشم زخم، دفع بلایا و شر اجنه و ارواح ناپاک و... را می یابد. به عبارت دیگر متن مقدس در این فرآیند، تبدیل به شیء مقدسی می شود که کاربردهای جادویی و قدسی را به دوش می کشد. نمونه های بسیاری از این دست را می توان به وضوح در رفتارهای روزمره و آئین ها و مناسک مردم وفس مشاهده کرد.

۱۰. منشاء تقدس نوشتارها در نزد مردم

به زعم پیرس (Charles Sanders Peirce) «نشانه ها در هر دستگاه زبانی و فکری، شامل نشانگان قراردادی، نمایه ای و نمادین می شوند» (احمدی ۳۲۸:۱۳۷۴). در بررسی متونی که کاربردهای اعتقادی را هم به همراه دارد این نمونه ها بیش از آنکه شباهتی با مدلول های خود داشته باشند بر اساس قراردادهای مضمون های خود متصل می شوند. از آنجا که متون از جنس نشانه های نمادین محسوب می شوند یعنی بر اساس قرار دادی خاص، حامل معنایی می باشند که در اینجا شامل نیروهای ماورایی است می تواند به فرد حامل، کمک کند.

در تولید معنا از متون مقدس، فرآیند دلالت معنایی، پس از ایجاد ارتباط بین تولید کننده متن و مخاطب که همان فرد استفاده کننده از آن است، ایجاد می شود. از آنجا که تولیدکننده معنای متن، نه یک شخص انسانی و نه یک دستگاه تولید شده انسانی، بلکه یک موجود ماورایی (در اینجا خداوند) است، لذا رمزگشایی از این متن برای مخاطب، مبتنی بر دانستن الگوهای ایجاد نشانه از جانب تولید کننده می باشد و از آنجا که این آگاهی در

هاله‌ای از ابهام قرار گرفته، معنا نیز به صورت مبهم و پیچیده انتقال می‌یابد. از جمله دلایل ابهام، موارد ذیل اند:

- متون مقدس اسلامی اغلب به زبان عربی بوده و درک معنایی آنها برای مخاطب عام ایرانی دشوار است.
- قرآن منصوب به خداوند بوده و کلامی است که منشاء قدسی دارد و بدون هیچ گونه تغییری در بین انسانها ترویج گردیده است.
- ایرانیان در بدو ورود اسلام، در برخورد با قرآن که به خط کوفی نوشته می‌شد و خواندن آن برای افراد غیر عرب تقریباً غیر ممکن بود، دچار مشکل بودند.
- قرآن سرشار از موارد رمز آلود است که تنها با تفحص بسیار و خلوص نیت و پاکی و صفای درونی و تهذیب (که از شرایط فهم قرآن قلمداد می‌شود) می‌توان آن را دریافت (اسماعیلی ۱۳۸۸: ۶۸).

معنای یک متن یا کلمه تنها در بستر تاریخی خود قابل پیگیری نیست بلکه هر کلمه در زمینه‌های دیگری چون: اجتماع، فرهنگ و اعتقادات، واجد معناهای گوناگونی می‌شوند. از این روست که در برخورد با یک متن، کشمکش‌های مدام شکل می‌گیرد که کریستوفر (Christopher) نام ایدئولوژوم را بر آن می‌نهد یعنی متن به هیچ عنوان معنای واحدی ندارد و متأثر از عوامل برون متنی و غیر متنی دارای تکثر گرایی در فهم است. با آن که پیام آوران دینی، تمام تلاش خود را برای نشان دادن یقین و صحت پیام خود بکار برده اند اما ذات تفکر دینی بر راز آمیزی استوار است. معجزه پیامبر اسلام کتاب "قرآن" است که هیچ شک و شائبه‌ای در آن نیست و هیچ دخل و تصرفی در آن راه نتواند داشت بنابر این متنش یقینی و مطلق است اما باز تاویل‌های فراوانی از آن صورت می‌گیرد که معنای اصلی را به تعویق می‌اندازد یا معنا در پس متن، فراموش شده یا تعبیر خاصی می‌یابد. آنچه بر محراب‌ها، گنبد‌ها، سر در منازل، روی کاشی‌ها و گچ تنها با آمیزه‌ای از رنگ و تصویر و نقاشی بوجود آمده است، نمونه مثالی از این تفاسیر و کاربردها هستند. این متون، خواندنی نیستند و کمترین نسبت را برای خواننده شدن با مخاطب برقرار می‌کنند اما آکنده از کارکردهای فرهنگی اند. برخورد یک شخص دیندار با متنی که از زیر آن رد می‌شود یا آن را بر خود می‌آویزد؛ نشان می‌دهد که او در پی کشف معنای اصیل یک متن از طریق خواندن آن نیست و به نوعی به تاخیر معنا در این متن قائل است. برای همین است کتابی

گشوده و متنی خوانده نمی شود و نوشته ها از اصول اولیه خود عدول می کنند و به اسامی تقلیل می یابند، اسامی با اعداد ترکیب می شوند، تصویری نیز به مجموعه اضافه می شود و در نهایت همه آنها در بسته ای مهر و موم می گردند و تبدیل به نشانه ای با کارکرد فرهنگی - مذهبی می شوند. در ادیان بزرگ صاحب کتاب، باور تاریخی به جدایی کلام نوشته شده از معنا به دلیل غیاب مولف، این وضعیت را بوجود می آورد که برخورد شخص دیندار با متن به نوعی پیش می رود که گویا "معنا" حضور دارد و این شکلی از یقین را به تاویلگر هبه می کند.

۱۱. تفسیر ذهنی مردم از نمادها و نوشتارهای مقدس

متونی که با بهره گیری از مضامین مقدس قرآنی بر روی البسه و زینت آلات، سنگ های تزئینی، سنگ قبور، طلا و نقره، حک یا نوشته می شوند: همچون اسماء متبرکه، وان یکاد، آیه الکرسی، شرف شمس، آیات مخصوص ... در نزد مردم، بر اساس نوع متن و کاربردی که دارند نتایج مختلفی به بار می آورند از قبیل: تضمین امنیت و سلامتی، دفع شر و جن، حفاظت مال و جان، برکت اموال و فرزندان، حفاظت از دستبرد به اموال توسط خائنین و دشمنان، چشم و نظر، پیروزی در نزاع، رونق کار، شفا از مرض، جلب مهر و محبت و ... که نگهداری هر کدام مراتب و سلوک و آداب خاصی دارد و در صورت عدم رعایت آن آداب، نتیجه مورد نظر حاصل نشده و در برخی موارد نتایج عکسی به همراه خواهد داشت. در مواردی نیز این پوشیدنی ها در حکم نشانگانی برای تعیین جایگاه و منزلت اجتماعی و تعلق مذهبی فرد، ایفای نقش می کنند، مثل آویختن گردنبنند کعبه به گردن یا پوشش های خاصی در لباس و سایر زیور آلات ... اینجاست که روح الامینی به نقل از مالینوفسکی (Bronisław Malinowski) می گوید:

دین از تفکر و باز اندیشی زاده نمی شود و از آن کمتر، از توهم و درک غلط نیز، پدید نمی آید، بلکه از مسائل عینی زندگی بشری و واقعیت ها برمی خیزد (روح الامینی، ۱۳۸۷؛ ۱۰۶).

بسیاری از مسلمانان برای مراسم کفن و دفن خود نیز پیش بینی های لازم اخروی را جهت تخفیف مجازات و سبک شدن گناهان در نظر می گیرند. آنها پیش از مرگ خود، کفن هایی تهیه می کنند که متون مقدس بر رویش نوشته شده و پارچه کفنی را از مکه یا مدینه سفارش می دهند یا خود به زمان زیارتشان خریداری می کنند و دعای جوشن کبیر

یا ادعیه ای مناسب اعمال و نیاتشان بر روی آنها می نویسند، به این طریق معتقدند که جواب سوال نکیر - منکر شب اول قبر را بخاطر خواهند آورد یا فرشتگان با دیدن این آیات بر آنها ارفاق خواهند گذاشت یا اینکه ائمه برای شفاعت آنها بالای سرشان مشرف خواهند شد و بار گناهانشان را سبک تر خواهند کرد.

گذشته از متون نوشته شده بر روی لباس و زیور آلات، متونی هم هستند که توسط مردم در مناسک نذر و اطعام بر روی برخی خوراکی ها: حلوا، آش، شله زرد، با آب زعفران، کشک، دارچین، خلال بادام و پسته و گردو، پودر نارگیل... نوشته می شوند. از متداول ترین آنها می توان به اسامی ائمه و خدا به مناسبت های شهادت، وفات، ولادت یا مناسبت های تاریخی و ماه های مبارک اشاره داشت. مردم را عقیده بر این است که خوردن این غذاها در برآوردن حاجات و رفع سختی و بلا یا موثر خواهد افتاد.

متونی هم هستند که بر روی ظروف نوشته می شوند و جنس اغلب آنها از برنج، مس یا سفال است که متن کامل سوره یا اسماء عظماء بر روی آنها نقش بسته و مردم معتقدند شربت یا آب خوردن درون آنها در برآوردن آرزوها و دفع بلا و شر موثر است. کاسه سقاخانه ها یا کاسه های مراسم تشییع گذاری عاشورا - تاسوعا، از این قبیل اند. متونی نیز روی ابزار کار و آلات موسیقی درآویش و خالکوبی روی نقاطی از بدن بیمار، نوشته می شود که تفاسیر برکت آور و حلالیت و شفا بخشی را در خود مستتر دارد.

نمونه هایی از متون مقدس را می توان در نقش های معماری، بخصوص معماری مکان های مقدس و فرهنگی، در سقف اغلب منازل و ساختار در و پنجره ها، ردیابی کرد که گذشته از اهداف تبلیغی و معرفت شناختی، حامل معنی حفاظت از بلایای طبیعی: سیل و زلزله و طوفان و آتش سوزی و سلامت ساکنان آن بناها هست. متونی که بر دیوار محرابها و مناره ها و سر در مکان های فرهنگی و در کاشی کاری ها، نوشته می شوند، گذشته از تاثیرات زیبایی شناختی و هنری، اثرات عمیقی در القای احساس مذهبی و تقدس مکانی و امنیت، مبنی بر بازدارنده بودن انجام اعمال غیر مجاز در آن مکانها و احاطه فرد در فضای معنوی، را یادآور می شوند.

لذا چنانچه دیدیم تفسیر ذهنی مردم و فس در کنش های متقابل اجتماعی از نمادهای مقدس، حامل معانی عمیق و چندلایه ای است که به درک رفتارها و تعاملات و کنترل اجتماعی کمک می کند. بر اساس نظریه کنش متقابل نمادین، این تفاسیر بر اهمیت معانی اجتماعی و نمادها در فرآیندهای ارتباطی تأکید دارند. کنش متقابل نمادین، به عنوان یک

نظریه جامعه‌شناختی، بر این مبنا قرار دارد که انسان‌ها نه تنها به اعمال و رفتار یکدیگر واکنش نشان می‌دهند، بلکه آن‌ها را تعبیر و تفسیر و تحلیل کرده و بر اساس تفسیر و تحلیل خود، دست به کنش می‌زنند. این نظریه بیان می‌کند که معنای کنش‌ها از طریق تعاملات اجتماعی و ارتباطات نمادین شکل می‌گیرند. در واقع، افراد با استفاده از زبان و نمادها، معنای را برای دنیای اطراف خود ایجاد می‌کنند و این معانی بر رفتارهای آن‌ها تأثیر می‌گذارد. نمادهای مقدس در فرهنگ و جامعه مردم و فس به عنوان ابزارهایی برای انتقال معنای عمیق‌تر عمل می‌کنند. این نمادها نه تنها به عنوان نشانه‌های مذهبی یا فرهنگی شناخته می‌شوند، بلکه به افراد کمک می‌کنند تا تجربیات و احساسات خود را در قالب‌های قابل فهم برای دیگران بیان کنند. از طریق این نمادها، افراد می‌توانند هویت اجتماعی خود را شکل دهند و احساس تعلق به گروه‌های اجتماعی مورد نظر را تجربه کنند.

همچنین این تفاسیر ذهنی نشان‌دهنده‌ی پیچیدگی تعاملات انسانی است که نه تنها به فهم بهتر رفتارهای فردی کمک می‌کنند بلکه به ایجاد یک ساختار اجتماعی پایدار نیز منجر می‌شوند که در آن افراد با استفاده از نمادها و معانی مشترک، هویت و ارتباطات خود را شکل می‌دهند و کنترل می‌کنند. برخی از کارکردهای بهره‌گیری از نمادهای مشترک دینی عبارتند از:

۱. تعبیر اجتماعی: افراد در تعاملات خود با دیگران، به جای واکنش‌های فوری، به تعبیر و تفسیر اعمال یکدیگر می‌پردازند. این فرآیند تعبیر به ایجاد معنای جدید منجر می‌شود که بر رفتارهای آینده کنشگران تأثیرگذار است.

۲. ساخت اجتماعی معنا: معانی ناشی از کنش متقابل اجتماعی به صورت جمعی ساخته می‌شوند. این بدان معناست که افراد با هم در فرآیند تعریف و بازتعریف واقعیت‌ها مشارکت دارند.

۳. تأثیر بر رفتار: رفتار انسان‌ها تحت تأثیر تعاریف اجتماعی قرار دارد. بنابراین، افراد نه تنها تحت تأثیر واقعیت‌های عینی بلکه تحت تأثیر تعاریف اجتماعی از آن واقعیت‌ها عمل می‌کنند.

نمادهای مقدس در تعاملات اجتماعی و کنش‌های میان فردی و جمعی نیز تأثیر عمیقی دارند که می‌توان آن‌ها را در چندین بعد بررسی کرد:

۱. تبادل پیام و تسهیل روابط اجتماعی: «نمادها با تسهیل تبادل سریع پیام‌ها، روابط اجتماعی را آسان‌تر می‌کنند» (فرم بی تا: ۸۷). به عنوان مثال، نمادهایی مانند وان یکاد در مذهب شیعه، یا چادر مشکی در فرهنگ اسلامی به راحتی معانی خاصی را منتقل می‌کنند. این نمادها به افراد کمک می‌کنند تا هویت خود را به نمایش بگذارند و ارتباطات اجتماعی را تسهیل و تقویت کنند.

۲. تأثیر بر ذهن و رفتار فردی: نمادها نه تنها بر تعاملات اجتماعی تأثیر می‌گذارند، بلکه بر ذهن و جان افراد نیز اثر می‌گذارند. آن‌ها می‌توانند توجه فرد را جلب کرده و احساسات خاصی را ایجاد کنند، که این امر می‌تواند بر رفتارهای فردی تأثیر بگذارد. به عنوان مثال، پوشیدن لباس‌های خاص در مناسبت‌های مذهبی نشان‌دهنده‌ی تعلق خاطر فرد به یک گروه اجتماعی ویژه است.

۳. ایفای نقش در ایجاد هویت جمعی: نمادهای مقدس به ایجاد هویت جمعی و انسجام اجتماعی کمک می‌کنند. مناسک مذهبی و آیین‌ها، که شامل نمادهای خاص هستند، افراد را دور هم جمع کرده و احساس همبستگی و اتحاد را تقویت می‌کنند. این نوع تعاملات نه تنها موجب تقویت روابط اجتماعی می‌شوند بلکه حس امنیت اجتماعی را نیز افزایش می‌دهند.

۴. حفظ و حراست و انتقال فرهنگ: نمادها، نقش مهمی در پاسداری و حفظ و انتقال فرهنگ‌ها به نسل‌های آینده دارند. وجود مساجد، مراسم مذهبی، و دیگر نمادهای فرهنگی به نسل جدید کمک می‌کند تا ارزش‌ها و باورهای فرهنگی خود را بشناسند و حفظ کنند. این انتقال فرهنگی باعث استمرار هویت جمعی و تقویت پیوندهای اجتماعی در جوامع مذهبی می‌شود.

بدین روی نمادهای مقدس با تسهیل تبادل پیام‌ها، تأثیرگذاری بر ذهن افراد، ایجاد هویت جمعی و حفظ و بازتولید فرهنگ‌ها، نقش بسزایی در توسعه تعاملات اجتماعی ایفا می‌کنند. این نمادها نه تنها معانی خاصی را منتقل می‌کنند بلکه احساسات و تجربیات مشترک را نیز در میان اعضای جامعه تقویت و حراست می‌کنند.

۱۲. کارکرد نمادهای دینی در فرهنگ عامه مردم وفس

نمادهای دینی در فرهنگ عامه مردم وفس به‌ویژه در مناسک مذهبی و اجتماعی این منطقه، نقش بسیار مهمی دارند. این نمادها نه تنها به عنوان ابزارهای معنوی و دینی عمل می‌کنند، بلکه به تقویت هویت فرهنگی و اجتماعی مردم نیز کمک می‌کنند. در روستای وفس، وجود بارگاه‌های امامزاده‌ها مانند امامزاده حسین (حاج رضوان) و امامزاده یحیی، به عنوان مراکز معنوی و اجتماعی شناخته می‌شوند. این مکان‌ها نه تنها محلی برای عبادت هستند، بلکه به عنوان کانون‌هایی برای همگرایی و وحدت ساکنان نیز عمل می‌کنند. هر ساله، زائران زیادی از نقاط مختلف کشور به این مکان‌ها سفر می‌کنند که نشان‌دهنده اهمیت این نمادها در زندگی اجتماعی مردم است. تعزیه‌خوانی یکی دیگر از جلوه‌های بارز فرهنگ عامه در وفس است که ریشه‌های تاریخی عمیقی دارد. این مراسم با حفظ نمادها و علائم عاشورایی، به‌ویژه در ماه‌های محرم و صفر، با شور و شوق خاصی برگزار می‌شوند. نمادهای دینی مانند نخل در مراسم خاص، نه تنها به عنوان عناصر زیبایی‌شناختی عمل می‌کنند بلکه حامل معانی عمیق فرهنگی و مذهبی هستند. این نمادها به مردم کمک می‌کنند تا احساسات خود را نسبت به وقایع تاریخی و مذهبی بیان کنند و ارتباط عمیق‌تری با تاریخ خود برقرار سازند. از طریق نمادهای دینی، مردم وفس هویت جمعی خود را تقویت می‌کنند. این نمادها به آن‌ها کمک می‌کنند تا احساس تعلق به یک جامعه بزرگتر داشته باشند و ارزش‌های مشترکی را حفظ کنند. این امر به ویژه در زمان برگزاری مراسم مذهبی محسوس است که افراد با هم جمع می‌شوند تا از طریق نمادها و آیین‌ها، تجربیات مشترکی را هم‌رسانی کنند.

کارکرد نمادهای دینی در فرهنگ مردم وفس فراتر از جنبه‌های صرفاً مذهبی است. این نمادها در تقویت هویت فرهنگی، اجتماعی و معنوی مردم نقش کلیدی دارند و به عنوان ابزاری برای انتقال مفاهیم عمیق انسانی عمل می‌کنند. از طریق برگزاری مراسم مذهبی، مردم نه تنها پیوندهای اجتماعی خود را تقویت می‌کنند بلکه تاریخ و فرهنگ خود را نیز زنده و غنی نگه می‌دارند.

۱۳. نتیجه‌گیری

با بررسی فرهنگ مردم وفس شاهد در هم تنیدگی و پیوند فرایاز ماده و معنا در ساختار زندگی روزمره مردم بودیم. نمادهای فرهنگی، مانند مراسم مذهبی یا جشن‌ها، به عنوان

نقاط اتصال میان افراد عمل می‌کنند و احساس همبستگی را تقویت می‌کنند. این نمادها نه تنها هویت فردی را شکل می‌دهند بلکه موجب ایجاد یک حس جمعی از تعلق به یک گروه خاص می‌شوند و چنین پیوندهایی نه تنها هویت فردی را تقویت می‌کنند بلکه موجب ایجاد حس تعلق و همبستگی اجتماعی نیز می‌شوند.

نمادها و متون مقدس با توجه به جایگاهی که در ساختار فرهنگی مردم مسلمان ایران (فرهنگ عامه مردم منطقه و فس) دارند، گذشته از بار ارزشی مذهبی که از کارکردهای آشکار هر امر مقدسی انتظار می‌رود؛ همچنین حامل معانی و تفاسیر و کارکردهای روان شناختی، پزشکی، اقتصادی، اجتماعی، مدیریتی، سیاسی، انتظام بخشی، حقوقی و هنری نیز هستند. از این نقطه نظر در ساختار فرهنگی جامعه اهمیت مضاعفی یافته و در باز تولید مجددشان برای نسل جدید از مفاهیم قدسی و فوق طبیعی اولیه فراتر رفته به تفاسیر اسطوره ای کشیده می‌شوند و برای ایفای نقش های متعدد دینی و غیر دینی کاربرد می‌یابند. چندان که دیگر خواندن متن نه تنها مخاطب را به معنای اولیه و واقعی رهنمون نمی‌کند بلکه هر لحظه دورتر می‌گرداند، با این فاصله گیری از متن، شاید مخاطب به حقیقت معنایی و حضوری زندگی و دین آشناتر و نزدیک تر شود، چرا که مخاطب حافظ دین، کارکردهای ثمر بخش آن را در عینیت زندگی، به خود القاء و سپس همان را به مدد همت و تلاش فردی و اجتماعی محقق می‌سازد.

۱۴. توصیه مطالعاتی

زبان و ابزارهای نمادین و نشانه‌های بصری، یکی از بهترین شیوه‌های انتقال مفاهیم به اذهان مخاطبان و کنشگران فرهنگی هستند. هر کدام از این نمادها بخشی از باورهای فرهنگی و مذهبی مردمانی اند که در گذار زندگی و مبارزه با شداید و مصائب طبیعی و انسانی به تولید معنا برای کاهش آلام و افزودن به امنیت خود و جامعه همت گماشته اند و ما اکنون بخشی از نمود و تجلی آنها را در تاریخ فرهنگی شان می‌بینیم. رسالت محققین، معناکاوی و رمزگشایی از این نمادهاست تا نسل های آتی را با تجارب زیسته نیاکانشان آشنا کرده و با غنابخشی به فرهنگ و تاریخ، دستاوردهای بشری را توسعه دهند.

پی‌نوشت

۱. دستوری شدگی Grammaticalization به فرایندی اطلاق می‌شود که طی آن عناصر واژگانی به تدریج به سمت نقش‌های دستوری حرکت می‌کنند و واژگانی شدگی Lexicalization به فرایندی اشاره دارد که در آن اجزای زبانی جدیدی به واژگان زبان افزوده می‌شوند. این دو فرایند نه تنها در تعامل با یکدیگر هستند بلکه نمایانگر پویایی زبان و تغییرات آن در طول زمان نیز می‌باشند.

کتاب‌نامه

قرآن مجید

احمدی، بابک (۱۳۷۴)، حقیقت و زیبایی؛ تهران: نشر مرکز.

اسماعیلی، مهدی (۱۳۸۸)، ساز و کار تولید معنا از متون مقدس؛ اراک: دانشگاه آزاد اسلامی.

بی‌تس، دانیل (۱۳۷۵)، انسان‌شناسی فرهنگی؛ ترجمه: محسن ثلاثی، تهران: نشر علمی.

تنهایی، حسین ابوالحسن (۱۳۸۹)، درآمدی بر مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی؛ چاپ ششم، مشهد: مرن‌دیز.

دوبوکور، مونیک (۱۳۷۳)، رمزهای زنده جان؛ ترجمه جلال ستاری، تهران: مرکز.

پروتی، جیمز (۱۳۷۹)، پرسش از خدا در تفکر هیدگر؛ محمد رضا جوزی، تهران: ساقی.

روح الامینی، محمود (۱۳۸۷)، گرد شهر با چراغ؛ تهران: امیرکبیر.

فرم، اریک (بی‌تا)، زبان از یاد رفته؛ ترجمه ابراهیم امانت، تهران: مروارید.

فکوهی، ناصر (۱۳۸۱)، تاریخ اندیشه و نظریه‌های انسان‌شناسی، تهران: نی.

هلد کرافت، دیوید (۱۳۹۱)، سوسور: نشانه‌ها، نظام و اختیاری بودن، ترجمه سپیده عبدالکریمی، تهران: علمی.

نوریس، کریستوفر (۱۳۸۵)، شالوده شکنی؛ ترجمه پیام یزدانجو، تهران: مرکز.

Lecoc, Pierre (1989), les dialects du center de l'Iran, wisbaden: Reichert.

Eco, Umberto (1979), A Theory of Semiotics. London: Macmillan, Bloomington, Indiana University Press.

Eller, Jack David (2007), Introducing Anthropology of Religion, London: Routledge.

Estilo, Donald L (2004), vafsi folk tales, Germany: wisbaden.

Schmitt, Rudiger (1989), compendium linguarum Iranicarum Heraus gegeben.